

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна ПЕДАШКАЛО

Соціальна безпека

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	23 «Соціальна робота»
Спеціальність	232 «Соціальне забезпечення»
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Управління соціальною сферою

Статус дисципліни	<i>вибіркова</i>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>українська</i>

Завідувач кафедри
соціальної економіки

Галина НАЗАРОВА

Харків
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри соціальної економіки
Протокол № 13 від 26.08.2022 р.

Розробник (и):

Назарова Галина Валентинівна, д. е. н., професор кафедри соціальної економіки,
Дем'яненко Аліна Анатоліївна, д. філ., викладач кафедри соціальної економіки.

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Динамічний процес розвитку суспільства в умовах загострення існуючих проблем і появи нових соціально-економічних загроз як на рівні окремої особистості, соціальної групи, так і суспільства в цілому, актуалізували розвиток наук і професій, що покликані забезпечити соціальний захист різних категорій населення, поступово зростала значущість підготовки молодих, перспективних кадрів для суспільства.

Навчальна дисципліна «Соціальна безпека» спрямована на формування у студентів системи знань та комплексу компетентностей, необхідних для узагальнення теоретичних аспектів соціальної безпеки, застосування методичних підходів до ідентифікації загроз та ризиків соціальної безпеки, визначення рівня їх прояву, оцінювання рівня соціальної безпеки, розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення соціальної безпеки.

Результатом, що отримується здобувачем внаслідок засвоєння навчального матеріалу дисципліни «Соціальна безпека» є здатність виявляти і розв'язувати складні соціальні завдання та практичні соціальні проблеми у галузі професійної діяльності.

Метою навчальної дисципліни є оволодіння теоретичними знаннями з питань соціальної безпеки та набуття практичних вмінь і навичок щодо виявлення та вирішення складних соціальних проблем у галузі професійної діяльності.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	2-4
Семестр	3-8
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	іспит

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Трудове право	Основи наукових досліджень соціальних проблем
Соціологія	Соціальний аудит та інспектування
Демографія	Інформаційно-комунікаційне забезпечення соціальної сфери
Основи соціальної політики	
Соціальна статистика	
Людський розвиток	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.
	Вміння застосовувати статистичну, методичну та нормативну базу системи соціального захисту населення.

	Застосовувати базові знання про основи економічної допомоги об'єктам соціального захисту.
	Застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	Визначати умови соціально-економічної підтримки різних категорій населення.
	Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення.
Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.	Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення
Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	Аналізувати ефективність соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи соціальної безпеки.

Тема 1. Теоретичні засади сутності і змісту соціальної безпеки.

1.1. Феномен безпеки: генезис, соціальний аспект.

1.2. Сутність соціальної безпеки.

1.3. Функції та завдання соціальної безпеки.

Тема 2. Складові соціальної безпеки.

2.1. Поняття і зміст соціальної безпеки особистості.

2.2. Поняття і зміст соціальної безпеки суспільства.

2.3. Поняття і зміст соціальної безпеки держави.

Тема 3. Соціальні загрози, ризики і небезпеки.

3.1. Сутність понять «виклик», «загроза», «небезпека», відмінності між ними та їх вплив на соціальну сферу.

3.2. Основні загрози та виклики соціальній системі.

Тема 4. Соціальний захист і соціальне забезпечення.

4.1. Класифікація загроз та викликів соціальній системі.

4.2. Форми загроз, їх сутність, зміст та механізми реалізації.

4.3. Основні методи визначення домінуючих загроз соціальної безпеки.

Тема 5. Нормативно-правове забезпечення соціальної безпеки в Україні.

5.1. Сутність соціального забезпечення.

5.2. Соціальний захист: функції, форми та складові. Принципи соціального захисту.

5.3. Система соціального захисту в Україні.

5.4. Моделі соціального захисту в державах ЄС.

Змістовий модуль 2. Методичні основи соціальної безпеки.

Тема 6. Діагностика стану соціальної безпеки в Україні.

6.1. Прожитковий мінімум і нормативний споживчий кошук.

6.2. Доходи населення як параметр соціальної безпеки.

6.1. Бідність як соціально-економічна загроза та шляхи її подолання.

6.2. Соціальні деформації як дестабілізуючі чинники соціальної безпеки.

Тема 7. Методичне забезпечення вимірювання соціальної безпеки.

7.1. Критерії оцінки соціальної безпеки.

7.2. Вітчизняні підходи до вимірювання соціальної безпеки.

7.3. Методичні аспекти вимірювання соціальної безпеки: зарубіжний досвід.

7.4. Аналіз і оцінка стану соціальної безпеки в Україні і світі.

Тема 8. Соціальна напруженість і соціальна згуртованість як індикатори соціальної безпеки суспільства.

8.1. Соціальна напруженість: сутність, основні причини та ознаки.

8.2. Оцінка та аналіз рівня соціальної напруженості в Україні.

8.3. Концептуальні основи соціальної згуртованості.

8.4. Методика розрахунку індексу соціальної згуртованості.

Тема 9. Соціальна політика як основа формування соціальної безпеки.

9.1. Теоретичні аспекти реалізації соціальної політики.

9.2. Механізм реалізації соціальної політики в Україні.

9.3. Проблеми розвитку соціальної політики в Україні.

Тема 10. Традиційні та інноваційні підходи до формування соціальної безпеки.

10.1. Традиційні підходи до забезпечення соціальної безпеки

11.2. Інноваційні підходи до забезпечення соціальної безпеки.

Перелік та зміст лекційних, практичних, лабораторних занять у повному обсязі представлено у рейтинг-плані навчальної дисципліни.

Методи навчання та викладання

У процесі викладання дисципліни «Соціальна безпека» використовуються різні методи навчання. Так, серед методів навчання, спрямованих на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти використовуються: лекції проблемного характеру (тема 4, тема 6, тема 7, тема 8), пояснювально-ілюстративний метод (теми 1–10), дискусії (тема 1, тема 2, тема 4, тема 7, тема 8, тема 9, тема 10), презентації (теми 1–10), індивідуальна робота та робота у групах (тема 6, тема 7, тема 8), кейс-стаді (тема 8).

Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни «Соціальна безпека» проходить за накопичувальною (100-бальною) системою оцінювання.

Оцінювання здійснюється за такими видами контролю:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів). З них:

практичні (семінарські) заняття: 25 балів; завдання за темами: 10 балів; поточна контрольна робота: 20 балів; презентація: 5 балів.

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі екзамену відповідно до графіка навчального процесу (максимальна кількість балів – 40, мінімальна кількість балів – 25, за якої іспит вважається складеним).

Поточний контроль включає оцінювання роботи студентів під час:
практичних занять:

виконання студентом практичних завдань, участі студентів в обговореннях, дискусіях. Практичні завдання оцінюються у 5 бали. Максимальна оцінка ставиться за наявності обґрунтованих висновків та своєчасної здачі завдання. Загальна кількість балів 20.

участь у діловій грі оцінюється у 5 балів. Максимальна оцінка ставиться за активну участь в обговореннях, дискусіях та за умови своєчасної здачі завдання. Загальна кількість балів 5;

доповідь з презентацією оцінюється у 5 балів. Максимальна оцінка ставиться за якісно підготовлену презентацію (не менше 15 слайдів) та активну участь у обговоренні доповіді. Загальна кількість балів 5;

поточна контрольна робота, максимально оцінюється у 10 балів. Вона виконується в ПНС і містить питання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля. Загальна кількість балів за контрольні роботи – 20;

самостійної роботи:

домашні завдання. Кожне домашнє завдання оцінюється у 5 балів. Максимальна оцінка ставиться за умови правильного виконання та наявності обґрунтованої відповіді. Кількість домашніх завдань – 2, максимальна кількість балів за усі домашні завдання становить 10 балів.

Підсумковий контроль:

Формою підсумкового контролю є іспит. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Кожен екзаменаційний білет складається із 15 тестів та 3 практичних завдань (ситуаційного, діагностичного та евристичного).

Критерії оцінювання екзаменаційних робіт:

тести. Максимальна кількість балів – 15. Кожен тест закритої форми з одиничним вибором та тест закритої форми з множинним вибором оцінюється в 1 бал;

стереотипне завдання. Максимальна оцінка завдання – 5 балів, із них: 1 – володіння понятійно-категоріальним апаратом дисципліни; 2 – послідовність та аргументованість викладення матеріалу; 2 – наявність повної відповіді на запитання та обґрунтованих висновків;

діагностичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 8 балів, із них: 2 – володіння теоретичними знаннями; 2 – послідовність та аргументованість викладення матеріалу; 4 – наявність повної відповіді на запитання та обґрунтованих висновків;

евристичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 12 балів, із них: 2 – володіння теоретичними знаннями та їх застосування для вирішення поставленої проблеми; 2 – послідовність та аргументованість викладення матеріалу; 2 – застосування творчого підходу до вирішення поставленої проблеми; 2 – оригінальність підходу до виконання завдання та подання результату; 4 – наявність обґрунтованих висновків щодо вирішення поставленої проблеми.

Практичні завдання передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень підготовки і компетентності студента з навчальної дисципліни.

Результат семестрового іспиту оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної «Відомості обліку успішності».

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на іспиті – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: «60 і більше балів – зараховано», «59 і менше балів – не зараховано» та заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» навчальної дисципліни.

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 1. Теоретичні засади сутності і змісту соціальної безпеки	Активна робота на парі	
	Семінарське заняття	Міні-дискусія: Діалектика співвідношення понять «соціальна безпека», «людська безпека» та «безпека людського розвитку»	Активна участь в обговоренні теми дискусії	
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до семінарського заняття	Перевірка домашніх завдань	
Тема 2.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 2. Складові соціальної безпеки	Активна робота на парі	
	Семінарське заняття	Семінарське заняття за темою: «Соціальна безпека як імператив сучасності»	Перевірка завдань	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичного заняття	Перевірка домашніх завдань	
Тема 3.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 3. Соціальні загрози, ризики і небезпеки	Активна робота на парі	

	Практичне заняття	Практичне заняття за темою: «Застосування економіко-статистичних методів для ідентифікації домінантних загроз соціальної безпеки»	Перевірка завдань	5
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою: «Застосування економіко-статистичних методів для ідентифікації домінантних загроз соціальної безпеки»	Активна участь у виконанні завдань	
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вирішення задач	Перевірка домашніх завдань	5
Тема 4.	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 4. Соціальний захист і соціальне забезпечення	Активна робота на парі	
	Семінарське заняття	Семінарське заняття: «Проблема соціального захисту населення»	Активна участь у обговоренні	
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки в Україні	Перевірка домашніх завдань	
Тема 5.	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 5. Нормативно-правове забезпечення соціальної безпеки в Україні	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Аналіз змісту і структури нормативно-правового забезпечення у сфері соціальної безпеки в Україні	Перевірка завдань	
		Колоквіум 1	Перевірка колоквіуму 1	10
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до колоквіуму 1.	Перевірка домашніх завдань	
Тема 6.	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 6. Діагностика стану соціальної безпеки в Україні	Активна робота на парі	

	Практичне заняття	Вирішення задач на розрахунок прожиткового мінімуму та аналіз доходів населення	Активна участь у вирішенні завдань	
	Практичне заняття	Вирішення задач на розрахунок індексу багатовимірної бідності	Активна участь у виконанні завдань	
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Виконання домашнього завдання.	Перевірка завдань	5
Тема 7.	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 7. Методичне забезпечення вимірювання соціальної безпеки	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення задач з вимірювання соціальної безпеки	Перевірка завдань	5
		Презентація на тему «Соціальна безпека – основа розвитку сучасного суспільства»	Перевірка завдань	5
	Практичне заняття	Вирішення задач з вимірювання соціальної безпеки	Активна участь у виконанні завдань	
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань		
Тема 8.	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 8. Соціальна напруженість і соціальна згуртованість як індикатори соціальної безпеки суспільства	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення задач на розрахунок індексу соціальної згуртованості	Активна робота на парі	
	Семінарське заняття	Семінарське заняття: «Соціальна напруженість і соціальна згуртованість населення як індикатори соціальної безпеки суспільства»	Перевірка завдань	5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до заняття	Перевірка домашніх завдань		

Тема 9.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 9. Соціальна політика як основа формування соціальної безпеки	Активна робота на парі	
	Семінарське заняття	Міні-дискусії на тему: «Проблеми функціонування соціальної політики в Україні»	Активна участь у виконанні завдань	
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань		
Тема 10.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 10. Традиційні та інноваційні підходи до забезпечення соціальної безпеки	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення задач з визначення якості соціальних послуг	Перевірка завдань	5
	Практичне заняття	Міні-дискусії на тему: «Інноваційні підходи до забезпечення соціальної безпеки»	Активна участь у міні-дискусіях	
		Колоквіум 2	Перевірка колоквіуму 2	10
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до міні-дискусії	Перевірка домашніх завдань		
Екзамен			40	
Разом			100	

Рекомендована література

Основна

1. Баранник Л. Б. Соціальний захист громадян: навчальний посібник. вид. 2-ге, доповнене і перероблене. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2017. 246 с.
2. Регулювання доходів соціальних груп населення : монографія / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, А. В. Семенченко. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 270 с.
3. Соціальна економіка: навчальний посібник / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотникова, Н. В. Аграмакова. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 275 с.
4. Соціальне забезпечення в Україні: навч. посібник / кол. авторів; за ред. А. Я. Кузнецової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. Львів : Університет банківської справи, 2021. 547 с.

Додаткова

5. Куценко В. І., Удовиченко В. П. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку. Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2018. 652 с.

6. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні: монографія; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. Київ, 2015. 244 с.
7. Соціальна безпека: теорія та українська практика: монографія / І. Ф. Гнибіденко, А. М. Колот, О. Ф. Новікова та ін.; За ред. І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. В. Рогової. Київ: КНЕУ, 2006. 292 с.
8. Семенченко А. В. Методичний підхід до регулювання доходів населення в умовах соціальної стратифікації. *Наукові праці Донецького національного університету*. 2016. № 2 (22). С. 71–80. (Серія: Економіка і організація управління).
9. Харазішвілі Ю. М., Грішнова О. А. Якість життя в системі соціальної безпеки України: індикатори, рівень, загрози. *Економіка України*. 2018. №11–12. С.157–171.
10. Kemnitz, A. and Wigger, B. U. Growth and social security: the role of human capital. *European Journal of Political Economy*. 2000. 16. 673–683.
11. Lee, Chien-Chiang, Chun-Ping Chang. Social Security Expenditure and GDP in OECD Countries: A Cointegrated Panel Analysis. *International Economic Journal*. 2006. 20(3): 303-320. <http://dx.doi.org/10.1080/10168730600879372>.
12. Nazarova G., Demianenko A. Analysis of the human security in Ukraine in a regional perspective. *Social and labour relations: theory and practice*. 2018. № 8(2). P. 1–7. doi:10.21511/slrtp.8(2).2018.01.
13. Nazarova G., Jaworska M., Nazarov N., Dybach I., Demianenko A. Improvement of the method measuring the security of human development: case of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2019. 17 (4). P. 226–238. doi : 10.21511/ppm.17(4).2019.19.

Інформаційні ресурси

14. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
15. Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи Національної академії наук України. URL: <http://www.idss.org.ua/>.
16. Реєстр наукових фахових видань України. URL: <http://nfv.ukrintei.ua/>.
17. Репозитарій Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/>.
18. Харківська державна наукова бібліотека ім В. Г. Короленка. URL: <https://korolenko.kharkov.com/>.
19. Сайт персональних навчальних систем Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. URL: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=6979>.